

Asia: VN/19859/2020

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta (todistus negatiivisesta testituloksesta)

Lausunnonantajan lausunto

Yleishuomiot hallituksen esityksestä?

-

Kuljetusyrityksen tarkastusveloitetta koskevat huomiot ja mahdolliset ehdotukset?

Liikenne- ja viestintäministeriö

14.9.2020

Lausunto hallituksen esityksestä liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta Lausunto hallituksen esityksestä liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta VN/19859/2020

Suomen Varustamot ry kiittää mahdollisuudesta saada antaa lausunto hallituksen esityksestä liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta siten, että negatiivinen covid-19 testitulos edellytetään tietyiltä erikseen määritellyiltä Suomeen saapuvilta ulkomaalaisilta.

Suomen Varustamot pitää tärkeänä, että matkustusrajoitukset ja niistä viestiminen toteutetaan niin, että ne mahdollistavat liikenteen asteittaisen palautumisen. Yhtenäisyyden ja selkeyden vuoksi Suomen, kuten kaikkien Euroopan Unionin jäsenmaiden tulisi noudattaa EU:n yhteisiä suosituksia matkustusrajoituksia asetettaessa.

Esitetyn lakimuutoksen voidaan ajatella lisäävän luottamusta ulkomaan matkustamisen turvallisuuteen ja tätä kautta lakimuutos saattaisi omalta osaltaan tukea myös matkustajaliikenteen elpymistä.

Positiivisten vaikutusten lisäksi on kuitenkin syytä huomioida esitettyyn lakimuutokseen liittyvät merkittävät operatiiviset haasteet, maahenkilökunnan mittava altistaminen, ruuhkien aiheuttaminen, tietosuojakysymykset ja kustannusten ja hallinnollisen takaan mittava lisääntyminen. Negatiivisen testituloksen vaatimukseen liittyy myös riski siitä, että testeihin liittyvät lisäkulut ja vaiva kumoavat lakimuutoksella tavoitellun luottamuksen kasvattamisen ja positiivinen vaikutus ulkomaan matkailuun jää toteutumatta.

Suomen Varustamot katsoo, että negatiivisen testituloksen tarkistaminen ei voi olla kuljetuspalvelun tarjoajan tehtävänä vaan viranomaisen on hoidettava testitulosten tarkastaminen.

Mikäli kuljetuspalvelun tarjoajalle kuitenkin säädettäisiin velvollisuus tarkistaa testitulokset, haluaa Suomen Varustamot saattaa lausunnon pyytäjän tietoon seuraavia seikkoja ja esittää näkemyksensä seuraavaa.

Taustaa

Suomen Varustamoiden aluksilla kulki kesän 2020 aikana yli kaksi miljoonaa matkustajaa. Aluksilta ei THL:n tietojen mukaan ole tullut yhtään tautiketjua.

Tarkastuksen kohteen rajaaminen

Suomen Varustamot pitää välttämättömänä, että matkustaminen matalan riskin maista eli nk. ”vihreistä maista” jatkuu ilman edellytystä negatiivisesta testituloksesta. Negatiivisen testituloksen vaatimuksen tulisi siten kohdistua vain korkeampi riskiin eli ns. ”punaisiin maihin ja alueisiin” tautitilanteen näin edellyttäessä.

Suomen Varustamot kannattaa esityksessä tehtyä rajausta, jolla esimerkiksi huoltovarmuuden kannalta tärkeä henkilöstö rajataan tarkastusten ulkopuolelle. Huoltovarmuuden ja logistiikan kannalta tärkeä henkilöstö kuten merenkulkijat, huoltotehtäviä suorittava henkilöstö ja muut vastaavat ryhmät tulee selkeästi rajata negatiivisten testitulosten tarkastusten ulkopuolelle.

Suomen Varustamot katsoo, että on tärkeää määritellä tarkasti mitkä ryhmät, edellä mainittujen lisäksi, ovat vapautettuja todistuksen esittämisestä, jotta kuljetuspalvelun tarjoaja pystyisi aukottomasti viranomaisen linjaukseen viittaamalla vaatimaan todistuksen vain niiltä ryhmiltä, joilta todistus vaaditaan. Negatiivisen testitodistuksen esittämisestä vapautetuilla tulisi olla asiakirja, jolla negatiivisen testituloksen esittämisestä vapauttaminen voidaan todeta. Kuljetuspalvelun tarjoaja ei pysty arvioimaan perhesuhteisiin ym. tilanteisiin liittyvää testituloksesta vapauttamista.

Vastuu tiedottamisesta negatiivisen testituloksen esittämisvelvollisuus

Hallituksen esityksessä esitetään, että kuljetuspalvelun tarjoajalla olisi velvollisuus tiedottaa matkustajia negatiivisen testituloksen esittämisvelvollisuudesta. Kuljetuspalvelun tarjoajat tiedottavat asiakkaitaan parhaansa mukaan saatuaan viranomaisilta riittävät tiedot viranomaisten vaatimuksista.

COVID-19 pandemian aikana tiedottamisessa on ollut haasteita ja välillä eri viranomaisten sivuilla on jaettu ristiriitaista tietoa. Tiedottamisen haasteet johtunevat siitä, että pandemiatilanne on kehittynyt niin nopeasti, että kaikkia rajoitusten ja sääntöjen vaikutuksia ei ymmärrettävistä syistä voitu ennakoida.

Matkustajilla on oikeus saada oikeasisältöistä ja ajantasaista tietoa viranomaisilta. Suomen Varustamot pitää erittäin tärkeänä sitä, että viranomaiset tiedottavat asioista omilla kanavillaan ja että eri viranomaisten jakama tieto on selkeää, ajantasaista ja toisiinsa nähden yhdenmukaista. Näin voidaan välttyä ristiriitaisen viestinnän aiheuttamilta haitoilta ja vaikutuksilta. Näin kuljetustentarjoajat voivat ohjata matkustajat tarkistamaan tarvittaessa viranomaismääräykset myös suoraan viranomaisilta.

Yhtenä vaihtoehtona voisi toimia esimerkiksi Liikenne- ja viestintäviraston ylläpitämä erityinen nettisivu, jolta matkustajat, kuljetuspalveluiden tarjoajat ja myös muut viranomaiset voivat tarkistaa ajantasaisen tilanteen päätösten osalta.

Tarkastuksen suorittaminen aluksen koko matkustajamäärälle

Siitä huolimatta, että negatiivinen testitulos vaadittaisiin esitetyllä tavalla vain tietyltä osalta matkustajia, olisi kuljetuspalvelun tarjoajan kuitenkin tarkastettava kaikki matkustajat. Tämä olisi tehtävä, jotta kuljetuksentarjoaja pystyisi täyttämään esitetyn lakimuutoksen vaatimuksen

velvollisuudesta huolehtia ja tarkastaa, että laivalla Suomeen matkustavalla olisi mukanaan vaadittu todistus.

Kuljetuspalvelun tarjoajan olisi käytännössä tarkistettava siis myös Suomen kansalaisten ja Suomessa pysyvästi oleskelevien henkilöiden henkilöllisyys ja lisäksi kuljetuspalveluiden tarjoajan olisi esityksen mukaan tarkistettava kaikkien muiden testituloksen esittämisestä vapautettujen henkilöiden asemasta kertova todistus tai todiste.

Edellä mainittu, aluksen koko matkustajamäärän tarkastaminen vie kohtuuttoman paljon aikaa ja on käytännössä mahdotonta toteuttaa.

Tarkastustehtävän laajuudesta johtuvaa haastetta voidaan kuvata seuraavasti: Mikäli aluksella olisi puolet aluksen 2800 matkustajan maksimimäärästä ja jos jokaisen matkustajan dokumenttien tarkastamiseen menisi keskimäärin yksi minuutti, menisi dokumenttien tarkastamiseen kokonaisuudessaan yhdeltä tarkastajalta 23 tuntia.

Varustamot ovat kehittäneet toimivia digitaalisia ratkaisuja ja matkustajista valtaosa varaa matkansa verkkopalveluiden kautta sekä suorittaa lähtöselvityksen automaattilla. Näillä toimenpiteillä satamissa tapahtuvaa altistumista koronavirukselle on pystytty tehokkaasti estämään. Mikäli nyt siirryttäisiin esityksessä ehdotetulla tavalla menettelyyn, jossa kaikki matkustajat on kohdattava, altistetaan suuri joukko ihmisiä korona-altistukselle. Satamien toiminnot ja satamarakenteet on muokattu palvelemaan nykyaikaista ja tehokasta digitaalista matkustamista. Terminaalirakennuksissa ei ole sellaisia tiloja, joissa kuljetuspalveluntarjoaja tehokkaasti ja ruuhkia aiheuttamatta pystyttäisiin tarkistamaan kaikkien matkustajien henkilöllisyyden ja dokumentit.

Edellä mainituista syistä Suomen Varustamot toistaa tässä lausunnossa aiemmin esitetyn näkemyksen siitä, että negatiivisen testituloksen tarkastaminen ei voi olla kuljetuspalvelun tarjoajan tehtävänä vaan viranomaisen on hoidettava testitulosten tarkastaminen. esimerkiksi pistotarkastuksin aluksen saapuessa Suomeen.

Tietosuoja ja GDPR

Hallituksen esityksessä esitetään, että kuljetuspalvelun tarjoajalla olisi oikeus kerätä terveys- ja henkilötietoja ja muodostaa niistä rekisteri. Negatiivinen testitulos on hallituksen esittämällä tavalla tarkistettava lähtömaassa eli muualla kuin Suomen maaperällä ja Suomen toimivallassa. Suomen Varustamot katsoo, että on erittäin ongelmallista, että sen jäsenille asetettaisiin rangaistusuhkainen velvollisuus kerätä arkaluontoista henkilötietoa muualla kuin Suomessa. Suomen Varustamoiden jäsenet liikkenevät tällä hetkellä Ruotsiin, Viroon, Latviaan ja Saksaan. Hallituksen esitys tarkoittaa

käytännössä sitä, että arkaluontoista terveys- ja henkilötietoa käsitellään näissä maissa. Suomen Varustamot edellyttää, että tietosuojavaltuutettu ottaa asiaan kantaa ja arvioi toiminnan laillisuuden eurooppalaisen tietosuoja-asetuksen valossa.

Esityksessä todetaan myös, että tiedot pitää hävittää, kun tieto ei ole viranomaisvalvonnan toteuttamisen kannalta enää tarpeen. Suomen Varustamot katsoo, että mikäli kuljetuspalvelun tarjoajalle asetetaan velvollisuus kerätä tietoa, on laissa tai asetuksella tarkemmin säädettävä milloin tiedot pitää viimeistään hävittää ja samoin on säädettävä, miten kauan tietoja on vähintään säilytettävä.

Traficom in ilmoitus päätöksestä tarkastusvelvollisuuteen

Hallituksen esityksessä esitetään, että Traficom ilmoittaa, kun tarkastusvelvollisuudesta tietyn maan tai alueen osalta on päätetty. Esityksessä ei ole säädetty miten ja millä aikataululla kyseinen ilmoittaminen toteutetaan. Suomen Varustamot katsoo, että hallituksen esityksessä tulisi säätää ilmoitusmenettelystä siten, että kuljetuspalvelun tarjoajalla on todellinen mahdollisuus tiedottaa asiakkaitaan negatiivisen testituloksen esittämisvelvollisuudesta. Negatiivisen testituloksen vaatimuksesta tulee informoida kuljetuspalvelun tarjoajia riittävän aikaisin, jotta matkustajia ehditään tiedottaa ja jotta matkustajat ehtivät käydä testissä ja hankkia vaaditun todistuksen.

Testitodistuksen muoto ja kieli

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että tarkat muotovaatimukset voivat estää maahan saapumisen. Suomen Varustamot pitää erittäin tärkeänä, että todistuksen muotovaatimukset kirjataan lakiin ja mahdolliseen asetukseen siten, että matkustaminen ei esty muotovaatimusten vuoksi.

Tulee huomioida, että 153 a pykälässä tarkoitetut todistukset myönnetään ulkomailla ja Suomen lainsäätäjän on mahdoton tietää, onko kaikista maista saatavilla Suomen hyväksymiä todistuksia. Suomen viranomaisten on oltava valmiina tarkistamaan erilaisten todistusten aitous. Lakiin tulisi lisätä kirjaus siitä, että kuljetuksentarjoajalla ei ole velvollisuutta todistuksen aitouden varmistamiseen vaan tämä tehtävä kuuluu aina viranomaiselle.

Testien saatavuus kaikissa maissa ei välttämättä ole mahdollista. Oireettoman testaamiseen on Suomessakin suhtauduttu kriittisesti ja onkin oletettavaa, että kaikissa maissa testejä ei ole saatavilla.

Lopuksi

Edellä lausuttuun viitaten Suomen Varustamot katsoo, että tarkastusvelvollisuutta ei voida asettaa kuljetuspalvelun tarjoajalle. Hallituksen esityksessä on siinä määrin merkittäviä juridisesti vähintäänkin harmaalla alueella olevia vaatimuksia, ettei kuljetuspalvelun tarjoajalta voida tällaista menettelyä edellyttää.

Turussa 14.9.2020

Suomen Varustamot ry

Lisätietoja:

Maija Mattila

0400-560594

maija.mattila@shipowners.fi

Matkustajaan kohdistuvat velvollisuudet: huomiot ja mahdolliset ehdotukset?

-

Kohdennetut kysymykset:

Kuljetusyhtiöt: Mitä vaikutuksia näette olevan ehdotetuilla velvoitteilla? Kuinka tarkastusvelvoite olisi parhaiten toteutettavissa? Mitä kustannuksia ehdotus mahdollisesti aiheuttaa? Muita huomioita?

-

Matkailu- ja ravintolapalveluala: Mitä vaikutuksia näette olevan ehdotetuilla matkustajaan kohdistuvilla velvoitteilla? Ovatko ehdotetut toimenpiteet riittäviä? Mahdollistavatko toimenpiteet riittävästi ulkomaan matkailijoiden saapumisen Suomeen ja matkailun terveysturvallisuuden?

-

Sisäministeriö: Mikä on ulkomaalaislain ja ehdotettujen säädösmuutosten välinen suhde, erityisesti liittyen matkustajan käännättämiseen? Mahdollistavatko ehdotetut toimenpiteet sen, että todistus negatiivisesta testitodistuksen mukanaolosta ja tarkastuksesta voidaan toteuttaa riittävällä tavalla?

-

Sosiaali- ja terveysministeriö: Ovatko ehdotetut toimenpiteet välttämättömiä tartuntataudin leviämisen estämiseksi ja terveysturvallisuuden lisäämiseksi matkailualalla? Ovatko toimenpide-ehdotukset riittäviä

turvaamaan Suomen terveydenhuollon kapasiteetin riittävyyden? Miten mahdolliset jälkitoimet huolehditaan (valvonta/uusintatestaus)?

-

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Millä edellytyksillä Liikenne- ja viestintävirasto voi tehdä päätöksen maa/aluekohtaisesta kuljetusyritystä koskevasta tarkastusvelvollisuudesta?

-

Mattila Maija
Suomen Varustamot ry